

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ СТИМУЛЮВАННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У РОСЛИННИЦТВІ

¹Національний університет водного господарства та природокористування

Анотація: У статті досліджено нинішній стан діджиталізації рослинництва Рівненської області України та запропоновано заходи, покликані його стимулювати задля підвищення соціально-економічного розвитку регіону.

Ключові слова: сільське господарство; діджиталізація; економічні механізми; урожайність; грант; кредит.

Abstract: The article examines the current state of digitization of crop production in the Rivne region of Ukraine and proposes measures designed to stimulate it in order to increase the socio-economic development of the region.

Keywords: agriculture; digitization; economic mechanisms; yields; grant; credit.

Рослинництво має велике значення для соціально-економічного розвитку: забезпечення продовольством, створення валового внутрішнього продукту, здійснення експорту, наповнення державного та регіонального бюджетів від податків, стимулювання розвитку інших галузей, створення робочих місць і підвищення рівня життя, вирішення екологічних проблем тощо [1]. Відтак підвищення ефективності галузі є пріоритетною ціллю урядів багатьох держав та регіонів. Сучасним напрямом підвищення ефективності рослинництва є його діджиталізація – процес застосування інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій: інтернету речей, робототехніки, штучного інтелекту, дронів, точного землеробства, великих даних і аналітики, технологій зв'язку [2]. Підприємства рослинництва мають обмежену інформаційну й фінансову спроможність самостійно підвищувати рівень своєї діджиталізації, тому актуальним є державне або регіональне стимулювання цих процесів у формі дорадництва та економічних механізмів пільгового кредитування, лізингу, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо [3].

Урожайність вирощування сільськогосподарських культур як основний показник ефективності рослинництва Рівненської області є значно нижчим, ніж в сусідніх регіонах України та країнах Європи (рис.1). При цьому рівень діджиталізації рослинництва, для прямого оцінювання якого офіційна статистика відсутня, є низьким, оскільки ця галузь в Рівненській області має найменший приріст капіталоозброєності праці з-поміж областей-сусідів (табл.1). Водночас в чинних за останні 5 років державних та регіональних програмах підтримки сільського господарства діджиталізація не визначена пріоритетною ціллю, оскільки фінансування передбачено на купівлю основних засобів і нематеріальних активів або відшкодування витрат на них, а також на послуги агродорадництва без наголошення на їх цифровому спрямуванні [7-9].

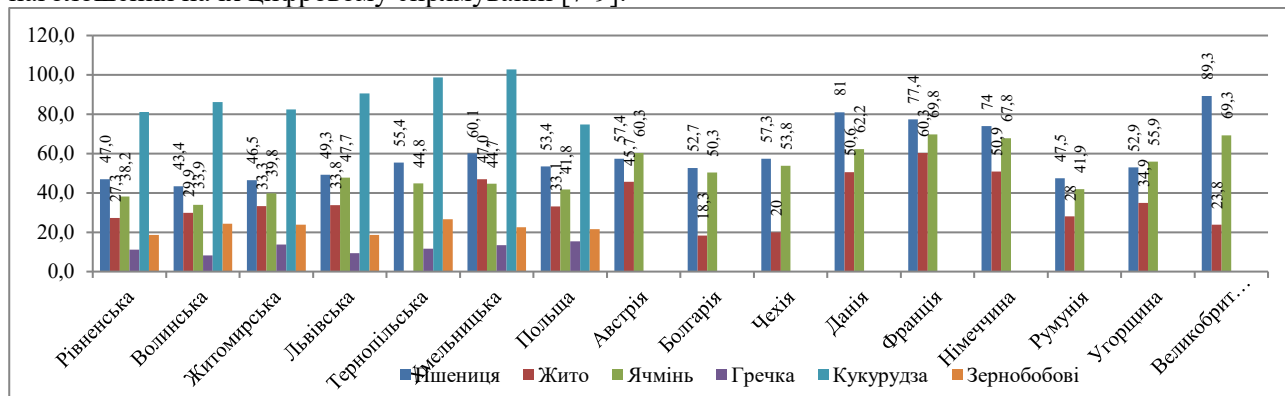

Рис.1. Урожайність основних зернових та зернобобових у Рівненській області, суміжних областях та окремих країнах Європи у 2019-2021 рр., ц/га (складено автором за [4, 5])

Таблиця 1

Капітальні інвестиції у сільське, лісове та рибне господарство Рівненської та сусідніх областей у 2017-2021 році, млн.грн

Область	2017	2018	2019	2020	2021	Разом за 5 років	Зайняті у 2020, осіб	У розрахунку на 1000 зайнятих
Волинська	1183,1	1520,2	1317,1	972,0	1263,8	6256,1	11736	533,1
Житомирська	2725,9	2386,6	1795,0	1989,6	1547,0	10444,1	22360	467,1
Львівська	1398,1	1536,8	1646,3	1020,7	1355,5	6957,4	14331	485,5
Рівненська	1482,7	1192,6	868,0	1092,0	1226,0	5861,4	12255	478,3
Тернопільська	2560,1	2788,9	3094,6	2283,0	2245,0	12971,5	15588	832,1
Хмельницька	2730,0	3168,3	2486,0	2662,5	2946,0	13992,8	25245	554,3

Джерело: складено автором за [6]

Тому задля підвищення ефективності рослинництва в Рівненській області, що в свою чергу, позитивно відобразиться на показниках соціально-економічного розвитку регіону, пропонується за рахунок коштів обласного бюджету розвинути заходи цифрового дорадництва та фінансової підтримки фермерських господарств для їх діджиталізації.

Для охоплення 626 фермерських господарств, які функціонують в Рівненській обл. і використовують для вирощування сільськогосподарських культур 926 га землі, дорадництво (особисте та шляхом інформування на інтернет-сторінці) варто організувати на грантовій основі, залучивши за конкурсом двох науковців області. Мінімальна місячна сума 1 гранту не повинна бути меншою за $2893 \cdot 3,21 \cdot 1,4 = 13001,14$ грн, де 2893 грн – це посадовий оклад працівника 1 тарифного розряду Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів [10]; 3,21 – тарифний коефіцієнт для 18 тарифного розряду, якому відповідає посада старшого наукового співробітника [10]; $1,4 = 1 + 0,25 + 0,15$ – коефіцієнт, що враховує оклад (1), надбавку за науковий ступінь кандидата наук (0,25) і вчене звання доцента (0,15). Відповідно до українського законодавства податок на доходи фізичних осіб з бюджетних грантів не утримується і ЄСВ на їх суми не нараховується [11]. Отже, на рік витрати на надання 2 грантів становитимуть 312027,36 грн, а на 3 роки програми – 936082,08 грн.

Для збільшення фінансових можливостей фермерів у придбанні засобів цифровізації варто надавати кошти з урахуванням досвіду попередніх програм [7, 8]: 1) у формі пільгових кредитів (2% річних) у національній валюті (до 500 тис.грн) – 30% від загальної кількості господарств ($500 \cdot 0,3 \cdot 626 = 93900$ тис.грн); 2) часткового відшкодування вартості (до 200 тис.грн) основних засобів та нематеріальних активів – 50% господарств ($200 \cdot 0,5 \cdot 626 = 62600$ тис.грн); 3) відшкодування відсотків за кредитами (до 100 тис.грн) – 20% господарств ($100 \cdot 0,2 \cdot 626 = 12500$ тис.грн). Разом сума видатків за три роки програми становитиме 169 000 тис.грн, 69 466 тис.грн з яких можна вважати чистими видатками, оскільки кредити та відсотки ($93900 \cdot 0,02 \cdot 3 = 5 634$ тис.грн) за ними будуть повертатися.

Видатки на таку допомогу можна покрити за рахунок додаткових трьохрічних надходжень від податку на прибуток (мають бути передані як субвенція із державного бюджету), сплаченого фермерськими господарствами, які визначені на прикладі застосування агродронів для внесення добрив DJI марки AGRAS T30 із генератором (вартістю 450 тис.грн) та автомобілем для його транспортування (вартістю 320 тис.грн) замість трактора із причіпним обприскувачем на полях пшениці середньою площею для фермерських господарств Рівненщини 175 га й урожайністю 47 ц/га.

Так, в результаті застосування дрона господарство може отримати річний приріст доходу від зростання урожайності щонайменше на 5% внаслідок зменшення площ витоптування посівів пшениці: $47 \cdot 0,05 \cdot 175 \cdot 632 = 260$ тис.грн, де 632 грн/ц – ринкова ціна пшениці [12]. При цьому, незважаючи на більші витрати на заробітну плату, фермер може зекономити на амортизаційних відрахуваннях, витратах на паливо та добриво, яке вноситься вибірково, до 58 тис.грн. Отож, річний приріст прибутку середнього фермера становитиме: $260 + 58 = 318$ тис.грн. За три роки дії програми та з урахуванням чинної облікової ставки НБУ 25% дисконтований приріст прибутку буде дорівнювати: $318 + 318 \cdot (1 + 0,25) + 318 \cdot ((1 + 0,25) \cdot (1 + 0,25)) = 776$ тис.грн, а для 626 фермерських господарств ця сума становитиме 485 726 тис.грн. Податок на прибуток за ставкою 18% з цієї суми буде дорівнювати 87 430 тис.грн.

Для посилення соціально-економічного ефекту від діджиталізації фінансування фермерським господарствам варто надавати на конкурсній основі за принципами «критичних точок» і «точок зростання», де перший означає, що перевагу віддають суб'єктам, котрі вирощують культури, що забезпечують продовольчу безпеку, а другий - тим суб'єктам, які експортують свою продукцію.

Оскільки рослинництво розвинене у всіх регіонах України та у зв'язку з тим, що 90% податку на прибуток надходить до державного бюджету, запропоновані положення підтримки діджиталізації рослинництва варто реалізувати не тільки у регіональних, а й у державній програмі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Костецький Я І. Новітня парадигма розвитку аграрного сектору України. Дисертація на здобуття наук. ступеня д-ра економ. наук за спец. 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством. Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2019. 504 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38556/1/disertation-kostetsky-y_-i_-sajt-tneu.pdf.

2. Top 10 Agriculture Trends, Technologies & Innovations for 2022. URL: <https://www.startus-insights.com/innovators-guide/agriculture-trends-innovation/>

3. Кучер Л. Ю. Економічні засади управління інноваційними проектами аграрних підприємств. Дисертація на здобуття наук. ступеня д-ра економ. наук за спец. 08.00.04 - Економіка та управління підприємствами (за видами економ. діяльності). Житомир: Поліський національний університет, 2021. 717 с. URL: http://znau.edu.ua/images/public_document/2021/08/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%83%D1%87%D0%B5%D1%80%20%D0%9B.%D0%AE..pdf

4. Статистичний збірник «Рослинництво України» за 2021 р. К.: Державна служба статистики України, 2022. 183 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/05/zb_rosl_2021.pdf.

5. Rocznik statystyczny rolnictwa 2021. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2022. 449 s. URL: https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5515/6/15/1/rocznik_statystyczny_rolnictwa_2021_r.pdf

6. Статистичний збірник «Регіони України» за 2021 р. Частина II. К.: Державна служба статистики України, 2022. 634 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/12/Regionu_21_pdf.zip.

7. Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу Рівненської області на 2018 - 2022 роки (нова редакція), затверджена рішенням Рівненської обласної ради від 12 листопада 2021 року № 334. URL: <https://ror.gov.ua/upload/content/2021/November/CmxCkAqY.doc>

8. Програма підтримки фермерських господарств Рівненської області на 2021 - 2023 роки, схвалена розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 16 грудня 2020 року № 772. URL: <https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-8-sklikannya/43-pro-programu-pidtrimki-fermerskih-gospodarstv-rivnenskoyi-1609338652>

9. Каталог програм 2021 державної допомоги фермерським господарствам та іншим агропідприємствам плодоовочевого та медового напрямів. URL: <https://uhbdp.org/prohramy-pidtrymky-ahrosektoru>

10. Постанова КМУ від 30 серпня 2002 р. № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-%D0%BF#n78>.

11. Щодо сплати ЄВС із доходу у вигляді гранту. 25.08.2021 р. URL: <https://profpressa.com/documents/shchodo-splati-iesv-z-dokhodu-u-vigliadi-grantu>

12. Ціна на пшеницю в Рівненській області. 27.01.2023. URL: <https://tripoli.land.ua/pshenitsa-furazh/rovno-rovenskiy>

Рощик Ірина Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва, Національний університет водного господарства та природокористування, Рівне, e-mail: i.a.roshchik@nuwm.edu.ua

Roshchik I.A. – PhD (Economics), Docent, Associate Professor of the Department of Labour Resources and Entrepreneurship, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, e-mail: i.a.roshchik@nuwm.edu.ua